

**O LECȚIE DE ISTORIA MUZICII UNIVERSALE DIN CURSUL LUI
V. AXIONOV ÎN PROIECȚIE DIACRONICĂ: ACUM 30 ANI**

**A MUSIC HISTORY LESSON FROM V. AXIONOV'S COURSE IN
DIACRONIC PERSPECTIVE: 30 YEARS AGO**

SVETLANA BADRAJAN
conferențiar universitar, doctor,
Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

Articolul dat conține analiza unei lecții de Istoria muzicii universale din cadrul cursului predat de Vladimir Axionov acum 30 de ani. Se evidențiază metodologia expunerii conținutului temei abordate, suportul bibliografic, logica dezvăluirii fiecărui subiect, tratarea sistemică a temei cu reliefarea legăturilor de diferit nivel: idei, concepții, principii, structuri, limbaj, tehnică compozițională etc. în interiorul creației unui compozitor și în raport cu alți compozitori atât din

perioada respectivă, cât și în relație cu alte perioade, curente și tendințe. De asemenea sunt remarcate calitățile pedagogice ale profesorului V. Axionov.

Cuvinte-cheie: istoria muzicii, subiect, tratare, calitatea pedagogică, logica expunerii

The article contains an analysis of a lesson in Universal Music History from the course taught by Vladimir Axionov 30 years ago. It highlights the methodology by which the content is presented, the bibliographic support, the logic of the discourse in each subject, as well as the systemic approach to the topic, including the connections created at different levels — such as ideas, concepts, principles, structures, language, compositional techniques etc. — within the work of one composer and in relation to other composers both during the same period and other periods, currents and trends. On top of that, the article underlines V. Axionov's teaching skills.

Keywords: history of music, topics, approach, teaching qualities, discourse logic

În trecerea noastră prin viață ni se oferă șansa să întâlnim persoane care într-un fel sau altul ne marchează. Important este să conștientizăm, să apreciem efortul celor care se oferă să ne ghideze, cât va fi necesar, dezinteresat, și, de ce nu, să profităm de șansa pe care ne-o oferă destinul în a cunoaște și a comunica cu personalități

Mă număr printre cei ce au avut fericita ocazie să-l aibă pe V. Axionov ca profesor la *Istoria muzicii universale*. Acest fapt nu numai că mi-a oferit cunoștințe profunde, clar structurate pe etape istorice, curente, tendințe muzicale, periodizări, atât cu referire la istoria muzicii, cât și la activitatea de creație a compozitorilor studiați, dar și o bază fundamentală în activitatea mea didactică ulterioară. Acele însemnări pe care le făceam la ore în urma explicațiilor oferite de V. Axionov, expuse într-un limbaj clar, cu o intonație moderat emoțională, fără a dicta și evident cu exemplificări personale la pian ale muzicii respective, au fost sursele de informație și pentru primele lecții la începutul carierei mele pedagogice. Și ulterior, fiind colegi, V. Axionov a rămas pentru mine, fără îndoială și pentru ceilalți profesori, un model de ținută înalt profesionistă, atât didactică, cât și științifică.

Am păstrat până în prezent caietele cu notițe de la orele de *Istoria muzicii universale* predate de V. Axionov, revenind deseori la aceste materiale. Ele cuprind câteva perioade importante din istoria muzicii, începând cu sec. XIX până la mijlocul sec. XX. Actualitatea acestor informații este indiscutabilă, chiar dacă au deja un anumit număr de ani, circa 30.

Un aspect important pe care aș dori să-l subliniez referitor la cursul predat de V. Axionov este tratarea individuală și inedită a fiecărui subiect, fără clișee, repetări, în baza unei metodologii sistematice, prin punerea în valoare a elementelor distincte și definitorii, excluzând lirica și „umplutura” doar să se spună ceva. Totul era clar expus, la obiect, repet – fără a dicta! V. Axionov avea un simți deosebit al grupului de studenți, al timpului, încadrându-se exact în spațiul temporar al lecției. Explica într-un tempo moderat, uniform, ceea ce îți oferea posibilitatea să notezi cu destulă ușurință.

Aprecierea de ”pedagog” pentru V. Axionov nu a fost doar expresia unei profesii, precum ne explică dicționarele: „...specialist în pedagogie; persoană care se ocupă teoretic și practic cu activitatea didactică și educativă”[1, p. 661]. El a fost un pedagog înnăscut, un pedagog talentat, care și-a dezvoltat în permanență talentul său, fiind receptiv la reacțiile și atitudinea auditoriului, la realizările științei muzicale.

Un alt moment important vizează conținutul subiectelor. Fiind un curs de *Istoria muzicii* și nu *Literatură muzicală*, datele biografice ale compozitorilor studiați, evident, erau pe seama noastră, a studenților, adică de la sine înțeles: fiți buni și citați de sine stătător! Unele informații cu caracter biografic erau folosite doar din necesitatea de a dezvălui anumite momente legate de creația compozitorului.

Fiecare subiect predat conținea una sau câteva probleme importante care erau puse în prim plan și care conturau exact imaginea individuală a fiecărui compozitor sau a perioadei, curentului etc. studiat. Pentru a ne convinge, voi da citire subiectelor de la ultimul examen, sem. 6, an III (reamintesc că muzicologii studiau 5 ani):

- *Tendențe fundamentale în dezvoltarea muzicii occidentale, anii 1918–1945¹* (*Основные тенденции развития зарубежной музыки 1918–1945 гг.*);

- *Probleme ale tehnicii de compoziție muzicală în creația lui A. Webern* (*Вопросы техники музыкальной композиции в творчестве А. Веберна*);

- *Combinarea seriei atonale și tonalității în creația lui A. Berg* (*Сочетание атональной серийности и тональности в творчестве А. Берга*);

- *Trăsături expresioniste în cadrul teatrului muzical al lui A. Berg* (*Черты экспрессионизма в музыкальном театре А. Берга*);

- *Tendențe antiromantice în creația lui P. Hindemith* (*Антиромантические тенденции в творчестве П. Хиндемита*);

- *Probleme ale tonalității în teoria și creația compoziție ale lui P. Hindemith. Ludus tonalis* (*Проблемы тональности в теории и композиторском творчестве П. Хиндемита. Ludus tonalis*);

- *Neoclasicismul lui I. Stravinsky. Simfonia Psalmilor* (*Неоклассицизм И. Стравинского. Симфония псалмов*);

- *Istorie și contemporaneitate în cadrul teatrului muzical al lui I. Stravinsky, anii 20–40. Regele Oedip* (*История и современность в музыкальном театре И. Стравинского 20–40гг. Царь Эдип*);

- *Schimbarea viziunii în tratarea ciclului sonato-simfonic în muzica instrumentală a lui I. Stravinsky de la Octet la simfonia în 3 mișcări* (*Меняющееся отношение к сонатно-симфоническому циклу в инструментальной музыке И. Стравинского от «Октета» до Симфонии в 3-х движениях*);

- *Brecht și muzica. Principiile teatrului convențional* (*Бrecht и музыка. Принципы условного театра*);

- *Muzica instrumentală a lui B. Bartok* (*Инструментальная музыка Б. Бартока*), etc.

După cum se observă, subiectele sunt clar conturate și reflectă una din informațiile fundamentale pe care trebuie să le rețină, să le cunoască fundamental un student de la muzicologie. Fiecare subiect conține o problemă și nu doar o descriere generală, ceea ce cere de la student o gândire analitică și o logică în expunerea subiectului, cunoștințe profunde și orientare în problemele caracteristice diferitor perioade ale istoriei muzicii.

¹ Traducerea autorului

Un alt exemplu care confirmă cele relatate anterior poate servi conținutul unei teme, predată pe parcursul a câtorva ore, cum ar fi personalitatea și creația lui R. Wagner. Alegerea este aleatorie, dar relevantă. Ca și orice altă temă legată de activitatea și creația unui compozitor, primul punct din temă este bibliografia de referință. În cazul dat sunt circa 30 de titluri – articole, monografii. Voi numi doar câțiva autori ca să vă convingeți de varietatea viziunilor, dar, evident, și cunoștințele, indiscutabil vaste ale profesorului – Vieru, Levik, Tomas Mann, Liszt, Ceaikovski, Stasov, Losev, Berkov, Kurth, Solertinski, Ordjonikidze, ș.a.

După lista bibliografică, urmează expunerea primului subiect din temă, și aici remarc, încă o dată, atitudinea selectivă față de conținutul fiecărei teme și relevarea reperelor fundamentale. În cazul studierii creației lui R. Wagner, evident primul subiect din temă nu a putut să fie altul decât *Teoria dramei muzicale*. Acest subiect este dezvoltat în ascendență, delimitându-se clar, sub formă de teze fiecare aspect. De la explicarea noțiunii în sine până la caracterizarea detaliată a fenomenului.

Următorul subiect este consacrat *Viziunilor despre lume și societate ale lui R. Wagner*, un subiect absolut necesar pentru a înțelege creația compozitorului. După acesta, urma un subiect caracteristic tratării oricărui compozitor studiat și anume: *Periodizarea creației*. În sfârșit se trecea la analiza propriu zisă a creațiilor, dar nu aleatoric, ci sistematic, având ca bază cele trei subiecte expuse anterior: *Teoria dramei muzicale*, *Periodizarea creației și Viziunile despre lume și societate ale compozitorului*. S-ar părea că după analiza creațiilor muzicale, tema consacrată lui R. Wagner ar fi trebuit să se considere epuizată. Nu, nu este așa. Ultimul subiect este la fel de important în dezvoltarea personalității lui R. Wagner și anume: *Opinia compozitorilor și criticilor despre R. Wagner*. Acest exemplu este o dovadă evidentă a atitudinii serioase, profunde față de obiect, temă, dar și față de studenți, pe care îi trata cu respect, de la egal la egal, fie nemijlocit la ore, fie în timpul susținerii examenului de la finele cursului.

La fel erau predați și ceilalți compozitori, punându-se în prim plan elemente distincte, reprezentative pentru fiecare dintre ei, spre exemplu la J. Brahms – clasicismul și caracterul cameral al simfoniilor, la A. Bruckner – sursele ideatice ale creației, etc., dar neapărat caracterizând creația fiecărui compozitor, Vladimir Axionov făcea trimiteri și legături stilistice, de conținut sau tehnică compozițională cu creația altor compozitori, atât premergători cât și care urmau.

Anume o astfel de tratare a temelor din cadrul cursului *Istoria muzicii universale* a stat și la baza formării mele ca muzicolog și pedagog. Am preluat tezele fundamentale, păstrând, în mare parte, ordinea expunerii lor în cadrul fiecărei teme, dezvoltându-le și adaptându-le, după necesitate, realizărilor muzicologiei contemporane.

Spre exemplu, dacă tot m-am referit la R. Wagner, am completat subiectul consacrat relației, influenței compozitorului asupra muzicienilor care au activat în deceniul al optulea al sec. XIX, dar și asupra generațiilor viitoare – precum Richard Strauss, Gustav Mahler, Alban Berg, într-un anumit fel chiar și asupra lui Claude Debussy. Pictori importanți ca Degas, Cezanne au devenit wagnerieni, Redon și Fantin-Latour au pictat pânze inspirate din operele lui Wagner, „Mallarmé și Baudelaire se numărau printre

susținătorii lui entuziaști, acesta din urmă a spus că, în muzică, Wagner era echivalentul lui Delacroix în pictură” [2, p. 274] etc.

În concluzie, susțin cu toată certitudinea, că metoda de predare folosită de V. Axionov este o metodă de sistem, ce implică o cantitate apreciabilă de informație bine structurată, expusă clar și logic, fiind ușor înțeleasă și însușită, susținută de un talent pedagogic, mereu în mișcare și căutare de soluții moderne în expunerea subiectelor. Evident, totul ceea ce prezintă valoare inițial, rămâne valoare pentru totdeauna. Valoare a fost și va fi profesorul, muzicologul, cercetătorul Vladimir Axionov, important să știm să apreciem acest lucru și să-l valorificăm creativ.

Referințe bibliografice

1. Pedagog. In: *Dicționar enciclopedic*. Chișinău, 2001, p. 661.
2. SCHONBER, H. In: *Viețile marilor compozitori*. București, 1997, p. 274.